

SHARQSHUNOSIK
ВОСТОКОВЕДЕНИЕ
ORIENTAL STUDIES

4

2025

ILMIY JURNAL
ISSN 2181-8096

SHARQSHUNOSLIK ВОСТОКОВЕДЕНИЕ ORIENTAL STUDIES

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ТАШКЕНТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

SCIENTIFIC JOURNAL OF THE TASHKENT STATE UNIVERSITY
OF ORIENTAL STUDIES

№ 4, 2025

MUNDARIJA / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

TILSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK // ЯЗЫКОЗНАНИЕ И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ // LINGUISTICS AND STUDY OF TRANSLATION

<i>A. Karimov, M. Muxammadjonova</i> Функциональные различия слов отрицаний «别» и «不要» в контексте употребления	5
<i>M. Dustmurodov</i> Qara leksemasining qadimgi turkchadagi etno-sotsionimik (determinativ) funksiyasiga doir (Tayhar-Chuluu bitigidagi <i>qara baş</i> oʻrnida).....	13
<i>Sh. Asqarova</i> “Alpomish” dostonida leksik-semantik guruhlarining tahlili masalalari.....	31
<i>Tursunova N.</i> Yapon tilida qisman inkorni ifodalovchi sintaktik konstruksiyalarning semantik-funksional xususiyatlari	36
<i>A. Dinikulov</i> Arab maqol-matallarida feʼllarning semantik xususiyatlari	49
<i>U. Saidov</i> Transfer nazariyasining asoslari va zamonaviy tarjimashunoslikdagi yondashuvlar	56

MANBASHUNOSLIK VA TARIXSHUNOSLIK // ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ И ИСТОРИОГРАФИЯ // SOURCE STUDIES AND HISTORIOGRAPHY

<i>M. Pulatova</i> Arbaʼinlarda kurʼoni karim va hadis maʼnolarining aks etishi	71
<i>F. Mahmadrabobov</i> Badr Chochiy devonining Eronda saqlanayotgan qoʻlyozma va toshbosma nusxalari	82
<i>Sh. Bazarbayeva</i> Turkiston general-gubernatorligining veterinariya strategiyasi: Buxoro va Xiva xonliklari bilan chorvachilik aloqalari tahlili (XIX asr oxiri)	99

XALQARO MUNOSABATLAR VA SIYOSAT // МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И ПОЛИТИКА // INTERNATIONAL RELATIONS AND POLITICS

<i>M. Saliyeva</i> Markaziy osiyo xalqlari madaniyatining shakllanishida ijtimoiy kommunikatsiyalarning oʻrni	112
<i>M. Kasimov</i> Xalqaro munosabat shakllaridan biri – tizimli xavf-hatar va qarshi muvozanatlarni oʻrganishning nazariy asoslari.....	123
<i>A. Puzayev</i> Проблема сохранения национальной идентичности арабских стран в условиях глобализации	132
<i>A. Mamadjonov</i> Turkiyaning Markaziy Osiyo davlatlari bilan munosabatlarida “yumshoq kuch”ning oʻrni.....	146
<i>R. Elmuratova</i> Ozarbayjonning dezinformatsiyaga qarshi kurashish tajribasi	161
<i>A. Abdulxayev</i> Xitoyda modernizatsiya jarayonlarining siyosiy va ijtimoiy jihatlari	173
<i>Sh. Salimov</i> Koreya respublikasi siyosiy partiyalarini faollashtirishda fuqarolik jamiyati institutlarining roli	184
<i>O. Gʻaybullayev</i> Mintaqaviy barqarorlik va energetika siyosati: Markaziy Osiyo tajribasi.....	197

(ISSN- 2693-0803). VOLUME 06 ISSUE10. PAGE NO.: - 23-29.

<https://www.theamericanjournals.com/index.php/tajpslc/article/view/5529/5118>

OZARBAYJONNING DEZINFORMATSIYAGA QARSHI KURASHISH TAJRIBASI

RUHSORA ELMURATOVA

O'qituvchi, TDSHU

Annatsiya: Ushbu maqolada Ozarboyjon davlatida dizinformatsiyaga qarshi kurashish to'g'risidagi taxliliga bag'ishlanadi. Unda Ozarboyjon dezinformatsiyaga qarshi kurashishda keng qamrovli yondashuvdan foydalanganligi jumladan, qonunchilik va Davlat xavfsizlik xizmati faoliyati kabi davlat choralari masalasi ko'rib chiqiladi. Maqolada ta'kidlanishicha, Dezinformatsiya bugungi kunda xavfli darajaga yetganligi va ham milliy, ham global xavfsizlikka tahdid solayotganligi Dezinformatsiya matbuot erkinligi va matbuotning asosiy tamoyillariga putur yetkazadi, shuningdek vaziyat va ichki muammolar tufayli Ozarboyjon siyosatining asosiy ustuvor muammolaridan biri hisoblanadi. Shuni nazarda tutgan holda, "Soxta rivoyatlarni fosh qilish: dezinformatsiyaga qarshi kurash" deb nomlangan Global Media Forumlari tashkillashtirilib, ishtirokchilarni birlashtirgan forumdagi panel sessiyalarida dezinformatsiyaga qarshi kurash, sun'iy intellektning voqelikka ta'siri, ommaviy axborot vositalari va dezinformatsiya, media savodxonligini oshirish, iqlim harakati va ommaviy axborot vositalari kabi mavzular muhokamalarida davlat rahbarlarining ishtiroki etiborni tortadi. Ushbu tadbirda dezinformatsiya insoniyat tarixida juda keng tarqalgan hodisa ekanligi va axborot kuchli vosita bo'lib bunda asosiy savol bu ma'lumotdan qanday foydalanish mumkinligi masalasi o'taga tashlangani va uni echish masalasi bo'lib, xavfli tomoni dezinformatsiya manipulyatsiya orqali Ozarbayjon xalqiga qarshi psixologik urushda asosiy qurolga aylanib borayotganligi ta'kidlanadi.

Tadqiqot orqali davlat axborot xavfsizligini saqlash davlat va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlariga bog'liq bo'lgan mintaqaviy integratsiya jarayonlariga ham ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. Tizimli va qiyosiy yondashuvni qo'llash orqali tadqiqot Ozarboyjon davlatining mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan sa'y-harakatlarini kengroq tushunish imkonini beradi. Ushbu maqola xalqaro munosabatlar, siyosatshunoslik va mintaqaviy tadqiqotlar sohasidagi olimlar va amaliyotchilar uchun qiziqarli bo'lib, Ozarboyjon strategik ustuvorliklari tajribasi haqida qimmatli fikrlarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar. Davlat, jamiyat, siyosat, qonun, Axborot urushi, dezinformatsiya, xavfsizlik, mojaro, tahdid, muammo.

Аннотация: Данная статья посвящена анализу борьбы с дезинформацией в Азербайджане. В ней рассматривается вопрос государственных мер, включая использование Азербайджаном комплексного подхода к борьбе с дезинформацией, в том числе законодательства и деятельности Службы государственной безопасности. В статье подчеркивается, что дезинформация сегодня достигла опасного уровня и угрожает как национальной, так и глобальной безопасности. Дезинформация подрывает свободу прессы и основополагающие принципы печати, а также является

одной из главных приоритетных проблем азербайджанской политики в силу сложившейся ситуации и внутренних проблем.

В этой связи были организованы Глобальные медиафорумы под названием «Разоблачение фейковых нарративов: борьба с дезинформацией», объединившие участников в панельных дискуссиях по таким темам, как борьба с дезинформацией, влияние искусственного интеллекта на реальность, СМИ и дезинформация, повышение медиаграмотности, борьба с изменением климата и СМИ. Примечательно участие глав государств в дискуссиях. Данное событие подчеркивает, что дезинформация является очень распространенным явлением в истории человечества, а информация — мощным инструментом. Главный вопрос заключается в том, как использовать эту информацию и как ее применять. Опасность дезинформации заключается в том, что она становится главным оружием в психологической войне против народа Азербайджана посредством манипуляций.

Исследование подчеркивает, что поддержание информационной безопасности государства также влияет на процессы региональной интеграции, которые зависят от сложных взаимоотношений между государством и обществом. Используя системный и сравнительный подход, исследование дает более широкое понимание усилий азербайджанского государства по обеспечению региональной стабильности. Данная статья будет интересна ученым и практикам в области международных отношений, политологии и региональных исследований и предоставляет ценные сведения об опыте реализации стратегических приоритетов Азербайджана.

Ключевые слова: государство, общество, политика, право, информационная война, дезинформация, безопасность, конфликт, угроза, проблема.

Abstract: This article analyzes the fight against disinformation in Azerbaijan. It examines government measures, including Azerbaijan's comprehensive approach to combating disinformation, including legislation and the activities of the State Security Service. The article emphasizes that disinformation has reached dangerous levels and threatens both national and global security. Disinformation undermines press freedom and fundamental principles of the press and is a key priority for Azerbaijani policy due to the current situation and domestic challenges. In this regard, Global Media Forums were organized under the title "Exposing Fake Narratives: Countering Disinformation," bringing together participants in panel discussions on topics such as countering disinformation, the impact of artificial intelligence on reality, media and disinformation, improving media literacy, and combating climate change and the media. The participation of heads of state in the discussions is noteworthy. This event highlights the pervasiveness of disinformation throughout human history, and the power of information in its application. The key question is how to harness this information and apply it. The danger of disinformation lies in its potential as a key weapon in the psychological warfare waged against the people of Azerbaijan through manipulation.

The study emphasizes that maintaining state information security also impacts regional integration processes, which depend on complex state-society relationships. Using a systemic and comparative approach, the study provides a broader understanding of the Azerbaijani state's efforts to ensure regional stability. This article will be of interest to scholars and practitioners in the fields of international relations, political science, and regional studies, and provides valuable insights into Azerbaijan's experience in implementing its strategic priorities.

Key words: *state, society, politics, law, information war, disinformation, security, conflict, threat.*

Kirish. Raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning jadal rivojlanishi axborot makonida dezinformatsiya, yolgʻon xabarlar va manipulyativ kontentning keskin koʻpayishiga olib keldi. Ayniqsa, siyosiy jarayonlar, qurolli mojarolar va ijtimoiy inqirozlar davrida dezinformatsiya axborot xavfsizligiga jiddiy tahdid sifatida namoyon boʻlmoqda. Shu nuqtayi nazardan, Janubiy Kavkaz mintaqasida muhim geosiyosiy oʻringa ega boʻlgan Ozarbayjon Respublikasining dezinformatsiyaga qarshi kurashish tajribasi ilmiy jihatdan tahlil qilishni talab etadi. Ozarbayjon dezinformatsiyaga qarshi kurashishda , qonunchilik va Davlat xavfsizlik xizmati ham keng qamrovli yondashuvdan foydalanadi. Jumladan Davlat hodisani dezinformatsiya hisoblasa Qorabogʻ mojarosi kontekstida faol qarshilik koʻrsatadi. Bundan tashqari, xalqaro platformalarda va axborot makonida rasmiy pozitsiyani ilgari surish boʻyicha saʼy-harakatlar olib borilmoqda. Dezinformatsiya bugungi kunda xavfli darajaga yetib, milliy hamda global xavfsizlikka tahdid solmoqda. Bu haqda Ozarbayjon Respublikasi Prezidenti yordamchisi va Prezident maʼmuriyatining Tashqi siyosat boʻlimi boshligʻi Hikmat Hojiyev Ikkinchi Shusha Global Media Forumidagi maʼruzasida “Soxta rivoyatlarni fosh qilish: dezinformatsiyaga qarshi kurash” mavzusidagi nutqida dezinformatsiya insoniyat tarixida juda keng tarqalgan hodisa ekanligini taʼkidladi. “Axborot kuchli vositadir, ammo asosiy savol bu maʼlumotdan qanday foydalanishdir. Shuningdek, “Texnologik yutuqlar va raqamlashtirish aniq maʼlumot olishni qiyinlashtiradi” (Hojiyev H. – c.1-8), deb taʼkidladi. Dezinformatsiya matbuot erkinligi va matbuotning asosiy tamoyillariga putur yetkazadi. U maʼlum maqsadlarga erishganida va matbuotning asosiy tamoyillarini buzganda, maʼlum guruhlarining manfaatlariga xizmat qilishi mumkin. Bugungi kunda Ozarbayjonda Media savodxonligi hamda Dezinformatsiyaga qarshi kurash boʻyicha “Yoshlar loyihasi” ishga tushganligi ham harakatlarning natijasidir.

Ozarbayjon Prezidenti yordamchisi va Prezident maʼmuriyatining Tashqi siyosat boʻlimi boshligʻi Hikmet Hojiyev **Dayaz** xabar berishicha, **3-Shusha** Global Media Forumida mamlakat mustaqilligi davrida Ozarbayjon ommaviy axborot vositalarining rivojlanishi jiddiy qiyinchiliklar va shiddatli kurash bilan birga kechgani maʼlum qilingan. Ozarbayjon davlat va jamiyatga qarshi qaratilgan kuchli dezinformatsiya, manipulyasiya va psixologik urush toʻlqiniga duch keldi, deb qoʻshimcha qildi. (Hojiyev H. – c.7),

“Ushbu axborot hujumining avj nuqtasi Vatan urushining 44 kuni oʻtdi. Biz Ozarbayjonga qarshi qaratilgan keng koʻlamli dezinformatsiya kampaniyalariga guvoh boʻldik. Biroq, Ozarbayjonlik jurnalistlar bilan ommaviy axborot vositalari shunchaki aniq faktlar va maʼlumotlarni taqdim etishmadi – ular Ozarbayjon va uning xalqiga qarshi qurilgan yolgʻonlarning butun tizimini yoʻq qilish uchun kurashdi. “professionallik, birlik hamda xalqaro hamkorlik tufayli biz ushbu axborot urushida

muvaqqafiyatga erisha olganini ta'kidlashdan mamnunman" (Hojiyev H. – c.1-8), deb ta'kidladi Hojiyev.

Metodlar. Ushbu maqolani yozishda, Ozarbojondagi axborot xavfsizligining oldini olishda dunyo tamadduniga ko'rsatilgan ta'sirlari o'rganilgan. Jumladan, dizinformatsiyaning turli davrlarga xos shakllari bayon etilib bugungi o'quvchiga jamiyat rivojlanishidagi turli uslublarning joriylanishi shu bilan birga hokimiyat bilan xalq o'rtasidagi madaniy muloqotning o'zaro ta'siri mexanizmlari nazarda tutiladi.

Natijalar va muhokamalar Mazkur maqolada Ozarbayjonda dezinformatsiyaga qarshi davlat siyosati, institutsional mexanizmlar, ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalar faoliyati misolida tahlil qilinadi.

Dezinformatsiya tushunchasi va uning zamonaviy axborot makonidagi o'rini

Ilmiy adabiyotlarda dezinformatsiya atamasi ataylab yolg'on yoki chalg'ituvchi axborotni tarqatish orqali jamoatchilik fikrini manipulyatsiya qilish jarayoni sifatida talqin qilinadi (Aliyev G. 1998. 19.06). Raqamli jurnalistika sharoitida dezinformatsiya nafaqat individual foydalanuvchilar, balki tashkiliy va hatto davlatlararo darajada olib borilayotgan axborot urushlarining muhim vositasiga aylangan (McNair B. -2024.)

Ozarbayjon uchun dezinformatsiya masalasi ayniqsa Tog'li Qorabog' mojarosi bilan bog'liq davrlarda keskinlashgan bo'lib, bu holat axborot frontida tizimli qarshi choralar ko'rishni talab etdi.

Ozarbayjonda dezinformatsiyaga qarshi davlat siyosatini rivojlantira borib, Ozarbayjon hukumati dezinformatsiyaga qarshi kurashni axborot xavfsizligining tarkibiy qismi sifatida belgilagan. Mamlakatda qabul qilingan **“Axborot, axborotlashtirish va axborotni muhofaza qilish to'g'risida”gi qonun** dezinformatsion kontent tarqalishini cheklashga qaratilgan huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi. (Azərbayjan 460-IQ - İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın)

Bundan tashqari, Prezident Administratsiyasi huzurida faoliyat yurituvchi Axborot siyosati bo'limi davlat axborot strategiyasini muvofiqlashtiradi va yolg'on xabarlar tarqalishiga tezkor javob choralarini ishlab chiqadi. Ushbu institutsional yondashuv Ozarbayjonning dezinformatsiyaga qarshi kurashini markazlashgan va tizimli tusga keltirgani ko'rsatadi.

Media va rasmiy axborot manbalarining roli. Ozarbayjon tajribasida rasmiy axborot resurslari dezinformatsiyaga qarshi kurashda muhim o'rin tutadi. **AZERTAC** davlat axborot agentligi ishonchli va tezkor axborot yetkazib berish orqali yolg'on xabarlar muqobil manba vazifasini bajaradi. (AZERTAC. Dec 11, 2025)

2020-yildagi Ikkinchi Qorabog' urushi davrida AZERTAC va boshqa rasmiy OAVlar:

- harbiy operatsiyalar bo'yicha tezkor press-revizlar,
- foto va video dalillar,
- xorijiy OAVlar uchun ko'p tilli axborot materiallari

orqali dezinformatsion kampaniyalarga qarshi samarali axborot oqimini shakllantirdi (AZERTAC. Dec 11, 2025).

Raqamli platformalar va fact-checking amaliyoti so‘nggi yillarda O‘zbekistonda raqamli platformalarda fact-checking mexanizmlarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda tarqalgan yolg‘on xabarlar rasmiy Telegram kanallari va hukumatga yaqin media platformalar orqali rad etib boriladi.

Masalan, COVID-19 pandemiyasi davrida sog‘liqni saqlash bilan bog‘liq noto‘g‘ri ma‘lumotlar Sog‘liqni saqlash vazirligi va rasmiy OAVlar tomonidan tezkor inkor qilinib, ilmiy asoslangan axborot bilan almashtirilgan (J Med Internet Res 2020;22(6)). Bu holat dezinformatsiyaga qarshi kurashda **tezkorlik va ishonchli manbaning ustuvorligi** muhim ekanini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonning dezinformatsiyaga qarshi kurashish tajribasi zamonaviy nuqtayi nazaridan quyidagi jihatlari bilan ahamiyatlidir:

- davlat va OAVlar o‘rtasidagi axborot siyosatining uyg‘unligi,
- rasmiy manbalarning tezkor va muntazam axborot berishi,
- ko‘p tilli jurnalistika orqali xalqaro auditoriyaga chiqish,
- raqamli platformalardan faol foydalanish.

Bu tajriba postsovet mamlakatlari, jumladan O‘zbekiston uchun ham axborot xavfsizligini ta‘minlashda muhim amaliy model bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Dezinformatsiya yangi muammo emas. Davlatlar uzoq vaqtdan beri yolg‘on ma‘lumotlarning tarqalishiga qarshi kurashishga qaratilgan qonunlarni qabul qilib kelishgan, masalan, tuhmat, firibgarlik, yolg‘on reklama va yolg‘on guvohlik berish kabi masalalar bo‘yicha. Dezinformatsiya haqidagi hozirgi munozaralar qisman misli ko‘rilmagan hajmdagi ma‘lumotlarni rekord tezlikda tarqatishga imkon beruvchi innovatsion texnologiyalar tomonidan yaratilgan yangi va tez rivojlanayotgan kommunikatsiya landshaftini aks ettiradi. Bizning davrimizning asosiy vazifasi ushbu zamonaviy va sifat jihatidan farq qiluvchi media landshaftida harakatlanish va uning inson huquqlarini, shuningdek, xalqaro tinchlik va xavfsizlikni buzish o‘rniga himoya qilish va targ‘ib qilishga hissa qo‘shishini ta‘minlashdir.

Dezinformatsiya hodisasi turli muammolarni keltirib chiqaradi. Saylovlar kontekstida dezinformatsiyaning tarqalishi jamoatchilikning jarayonlarning ishonchliligiga ishonchini pasaytirishi va shu bilan siyosiy ishtirok etish huquqini buzishi mumkin. Dezinformatsiya shuningdek, ozchiliklar, ayollar va har qanday "boshqalar"ga qarshi qaratilgan norozilik va nafrat nutqlarini rad etishni ham o‘z ichiga olishi mumkin, bu nafaqat dezinformatsiya bilan bevosita nishonga olinganlarga, balki inklyuzivlik va ijtimoiy birdamlik tamoyillariga ham tahdid soladi. O‘zbekistonlik olim Hasan bey Zardabiy ta’kidlaganidek, “Dezinformatsiya, qasddan ijtimoiy ta’sir o‘tkazish usulimi yoki shunchaki noprofessionallikmi?” (Hasan-bey Zardabi. –b. 18 2024.) aynan shu fikrning o‘zidayoq ko‘rish mumkinki har qanday dizinformatsiyadagi axborot qaysidir usul yoki shaklni anglatar ekan.

Stanislav Yeji Lek: “Dunyoga ochilgan derazani gazeta bilan yopish mumkin”.(Станислав Е. Nov 27, 2025)

XIX asrda Ozarbayjon milliy matbuotining asoschisi, olim va ma’rifatparvar Hasan bey Zardabiy hamda XX asr shoiri, faylasuf, satirik va jurnalist Stanislav Yeji Lensning gazetalarga bo’lgan munosabatiga bugungi kun nuqtai nazaridan nazar tashlasak, ommaviy axborot vositalariga munosabatda qarama-qarshilik yuzaga keladi, bu esa ma’lum bir vaqt, ijtimoiy-siyosiy muhit yoki ma’lum bir davrda sodir bo’lgan voqealar orqali e’tiborni tortadi. Boshqacha qilib aytganda, ommaviy axborot vositalari faqat xalqaro ijtimoiy-siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy jarayonlar hamda davrning “gullari” sanalgan global falokatlar uchun aniq maqsadlarni, majburiyatlarni belgilaydi. Ularga erishishda tegishli shakl va usullarga murojaat qiladi. Sodda qilib aytganda, ommaviy axborot vositalari o’z davrining ko’zgusidir. Hasan bey Zardabiy aytganidek, ommaviy axborot vositalari mafkuraviy qurolga, ijtimoiy-siyosiy tafakkurning shakllanishiga, axborotlashgan jamiyatni yaratishga va dunyoqarashni rivojlantirishga kuchli ta’sir ko’rsatadigan vositaga aylanib bormoqda.(Hasan bey Zardabiy. –b.19. 2024) Stanislav Yerji Lekning so’zlariga ko’ra, dunyoga derazani yopish orqali u davlat-xalq institutini falaj qiladi, ichki tartibsizlik, qarama-qarshilik va anarxiyani keltirib chiqaradi, ommani manipulyasiya qiluvchi mafkuraviy mashina vazifasini bajaradi. Boshqacha aytganda, ommaviy axborot vositalari ham yaratishi, ham yo’q qilishi mumkin.

Xo’sh, bugungi kunda Zamonaviy global ommaviy axborot vositalari qanday funksiyalarni bajaradi?

Global ommaviy axborot vositalari, an’anaviy tamoyillardan (axborot, ta’lim, o’yin-kulgi) asta-sekin uzoqlashib, davlatlar o’rtasida salbiy ta’sir elementiga aylanib, ob’ektiv, adolatli va xolis axborotni yetkazish o’rniga, jamoatchilik ongini manipulyasiya qilmoqda va bu borada eng kuchli qurol dezinformasiyadir.

Nima uchun dezinformatsiya? Zamonaviy ommaviy axborot vositalarida korporativ manfaatlarga xizmat qilish, Ommaviy axborot vositalari, birinchi navbatda, ommaviy resursdir va jamiyat manfaatlariga xizmat ko’rsatishi joiz. Biroq, vaqti-vaqti bilan ushbu asosiy tamoyillardan chetga chiqadigan ommaviy axborot vositalari xususiy yoki korporativ yo’nalishlarda o’z vazifasini o’taydi.

Bunday hollarda, ular obektiv ma’lumot yetkazish o’rniga, manipulyatsiya, jamoatchilik fikrini chalg’itish, ommaviy psixologiyaga ta’sir qilish, qolaversa, uni davlat va milliy manfaatlarga qarshi yo’naltirish kabi tamoyillarga amal qila boshlaydi. Mazkur holatda, ushbu maqsadlarga erishishning eng samarali yo’li dezinformatsiya. Dunyo miqyosida ommaviy axborot vositalarining ko’payishi va ayniqsa, hozirgi paytda onlayn resurslar hamda ijtimoiy platformalarning an’anaviy ommaviy axborot vositalari (bosma, radio, televideniye) ga nisbatan ustunligi bilan yangi ommaviy axborot vositalarida (internet) auditoriya uchun jiddiy raqobatga guvoh bo’linmoqda. Mazkur muhitda “eng aniq ma’lumot – bu eng dolzarb ma’lumot” tamoyili afzal

ko‘riladi va natijada olingan ma‘lumotlar tahlil qilinmaydi yoki aniqlanmaydi, balki darhol jamoatchilikka yuboriladi. Sun‘iy raqobat muhitida yuzaga keladigan eng jiddiy va global muammo dezinformatsiyadir. (Ctanislav Yerji Leknin –b.19.2024)

Axborotning zamonaviy mavjudligi va axborot muhitiga ta‘sir ko‘rsatish qobiliyati, shuningdek, keng auditoriyaga ma‘lumot yetkazishning shakl va usullarining boyligi jurnalistikani intizom yoki ijodiy ish sifatida yo‘q bo‘lib ketish xavfi bilan yuzma-yuz qo‘yadi. Bugungi kunda axborot resurslarini olish yoki ma‘lumot ishlab chiqarish uchun jurnalistika sohasida ko‘p yillik ta‘lim endi shart emas. Kamera, ovoz yozuvchi hamda ruchka o‘rnini bosadigan eng so‘nggi telefon bilan har kim osongina ommaviy axborot vositalarining mavzusiga aylanishi mumkin. Bu esa jiddiy noprofessionallik muammosini keltirib chiqaradi.

Tajriba shuni ko‘rsatadiki, jamiyatning o‘z vaqtida o‘zini qiziqtirgan ma‘lumotlarni ololmasligi va ijtimoiy sohada axborot bo‘shlig‘ining vujudga kelishi tashqi kuchlarning faollashishiga va ularning undan o‘z maqsadlari yo‘lida foydalanishiga olib keladi. Natijada, jamiyat soxta ma‘lumotlar iste‘molchisiga aylanishi mumkin. Soxta ma‘lumotlarning tez tarqalishi jamoatchilikning befarqligiga olib keladi. Bu yerdagi eng jiddiy muammo dezinformatsiyadir.

Dezinformatsiya ataylab ijtimoiy ta‘sir qilish usulimi yoki shunchaki noprofessionalizmmi?

Biz taqdim etgan to‘rtta sabab bu savolga oydinlik kiritishga yordam beradi. Bu savolga javob berish haqiqiy ma‘lumotni dezinformatsiyadan ajratish kabi qiyin. Axir, zamonaviy dunyoimizning axborot girdobiga tushib qolgan jamiyat, uni boshqaradigan tabiat, maqsadlar va vazifalarni aniqlashda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

Voqealarning dinamik rivojlanishi va yangilanib borayotgan axborotlarning kundalik oqimi jamoatchilikni aniq faktlarga e‘tibor qaratishga, ularni tahlil qilishga va yaxshini yomondan ajratishga to‘sqinlik qiladi. Dezinformatsiyaning oldini olish mumkinmi? Yo‘q deyish mumkin! Dezinformatsiyaning o‘zi axborotdir va u voqealarni ma‘lum maqsadlar uchun ma‘lum manfaatlar prizmasidan noto‘g‘ri talqin qilishni o‘z ichiga oladi. Hozirgi vaqtda global miqyosda dezinformatsiyani asosiy vosita sifatida tanlagan kiberhujumlar vaqti-vaqti bilan jamiyatning barcha sohalariga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Masalan, 2021-yilda kiberhujumlar natijasida global iqtisodiyotga yetkazilgan zarar taxminan 6 trillion dollarni tashkil etdi. Shunday qilib, bu jarayonni to‘xtatish qiyin. Biroq, uni samarali shakllar va usullar orqali kamaytirish yoki qarshi choralar orqali mo‘ljallangan maqsaddan chetga surish mumkin.

Yechimi nima? Xalqaro amaliyot bu baloga qarshi kurashish uchun ikkita harakat yo‘nalishini taklif qiladi:

1. Jurnalistlik faoliyatni va ommaviy axborot vositalarining qonunlari, axloqiy xulq-atvor kodekslari bilan tartibga solish;

Bu sohada ko‘plab misollar mavjud. Masalan:

– Xalqaro Jurnalistlar Federatsiyasining “Jurnalistik xulq-atvor tamoyillari deklaratsiyasi”, 1-modda. “Jurnalistning birinchi vazifasi haqiqatni va jamoatchilikning haqiqatini bilish huquqini hurmat qilishdir”; 4-modda. “Jurnalist axborot olishda va fotosuratlar va hujjatlardan foydalanishda faqat sog‘lom maqsadlarga intilishi kerak”;

– Professional Jurnalistlar Jamiyatining “Axloq kodeksi”, 1-modda. “Haqiqatni izlang va uni xalqqa yetkazing. Jurnalist haqiqatni hamma narsadan ustun qo‘yishi, shaxsiy manfaatlarni ko‘zlamasligi va axborot to‘plash va sharhlashda xolis va qo‘rqmas bo‘lishi kerak” («Кодекс этики» Общества профессиональных журналистов).

– Birlashgan Gazeta Muharrirlari Tamoyillari deklaratsiyasi, 4-modda. “Haqiqat va aniqlik – ushbu tamoyillarga amal qilgan holda, jurnalist nafaqat o‘zining professional burchini bajarishi, balki o‘quvchining hurmati va ishonchini qozonishi kerak”;

– Avstriya Matbuoti Axloq kodeksi, 1-modda. “Jurnalistning eng muhim vazifasi axborot tayyorlashda haqiqat va vijdonga rioya qilishdir.”

– Buyuk Britaniya Jurnalistlar Milliy Kengashining Xulq-atvor kodeksi, 9-modda. “Jurnalist shaxsiy manfaatlar uchun haqiqatni buzib ko‘rsatmasligi kerak.” 11-modda. “Jurnalist nashr etilgan yoki olingan ma‘lumotlardan shaxsiy manfaatlar uchun foydalanmasligi kerak.”

– Turkiya Matbuot Kengashining Professional Matbuot uchun tamoyillar kodeksi, 3-modda. “Jurnalistika, davlat muassasasi sifatida, shaxsiy yoki shaxsiy manfaatlar uchun ishlatilmasligi kerak.”

– Ozarbayjon OAV qonuni, 14-modda. “Faktlar va voqealar xolis taqdim etilishi (Алиев Гейдар. 1998.19.06)

2. Jamoatchilikni o‘qitish orqali dezinformatsiyaga qarshi ijtimoiy immunitetni rivojlantirish.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, qonunlar va professional etika kodekslari ko‘pincha dezinformatsiyaning jamiyatga ta‘sirini oldini olishga qodir emas. Shuning uchun tadqiqotchilar jamoatchilikni haqiqiy ma‘lumotni dezinformatsiyadan ajratishga o‘rgatish uchun samarali ko‘rinadigan usullarni, boshqacha aytganda, ijtimoiy immunitetni shakllantirishni afzal ko‘rishadi. Xalqaro amaliyotda keng qo‘llaniladigan va fuqarolik jamiyatiga qaratilgan beshta tamoyil qo‘llaniladi:

1. Karl Bernshteyn va Bob Vudvordning qoidasi: axborotning asl manbasini izlash. Agar bu manbalar bir-biridan mustaqil bo‘lsa, eng yaxshisi. Agar manba bo‘lmasa va xabar “ishonchli manba”dan olingan ma‘lumotlarga asoslangan bo‘lsa, unda bu dezinformatsiya;

2. Axborotni sharhlardan farqlashni o‘rganing. Chunki har qanday talqin dezinformatsiya elementlarini o‘z ichiga olishi mumkin;

3. Har qanday ma‘lumotda qarama-qarshi nuqtai nazarni qidiring. Agar qarama-qarshi nuqtai nazar bo‘lmasa va ma‘lumot bir tomonlama qayta ishlansa, u dezinformatsiyadir;

4. Urushdan keyingi davrda xalqaro tashkilotlar vakillarining ozod qilingan hududlarga muntazam tashriflari tashkil etildi va ushbu hududlarda, xususan, Shushada turli global tadbirlar o'tkazildi. Maqsad yangi davr haqida dezinformatsiya tarqalishining oldini olish edi.

5. Urushdan keyingi davrda davlat rahbari ishg'oldan ozod qilingan hududlarga tashriflar chog'ida nafaqat ichki auditoriyaga, balki xalqaro hamjamiyatga ham xabarlar yubordi va shu bilan Ozarbayjon, Qorabog' va arman vandalizmining og'ir izlariga global e'tiborni qaratdi.

5. Prezident Ilhom Aliyevning shaxsiy tashabbusi bilan yangi hamkorlik uchun yangi global Boku platformalari yaratildi, ushbu uchrashuvlarda yetakchi global ommaviy axborot vositalari va tahlil markazlari vakillarining ishtiroki ta'minlandi va ikki tomonlama va ko'p tomonlama formatlarda turli rasmiy uchrashuvlar o'tkazildi. Ushbu qadamlarning aniq natijalari yaqqol ko'rinib turibdi. To'liq ishonch bilan aytish mumkinki, bugungi kunda Ozarbayjon jamiyatida dezinformatsiyaga qarshi kurashning samarali modeli va kontseptual axborot strategiyasi shakllantirildi. Biroq, dezinformatsiyaga qarshi kurash barqaror bo'lishi o'rinli. Shuning uchun yaqin kelajakda 2022-2027 yillarga mo'ljallangan axborot xavfsizligi va kiberxavfsizlik bo'yicha milliy strategiya qabul qilinishi kutilmoqda.

Dezinformatsiya turli sabablarga, jumladan, siyosiy, mafkuraviy yoki tijorat maqsadlarida yoki ularning kombinatsiyasiga ega bo'lishi mumkin. Hokimiyat va ta'sir lavozimlarida bo'lganlar tomonidan undan foydalanish davlat institutlariga bo'lgan ishonchni yo'qotishi va jamiyatning qutblanishiga va ijtimoiy bo'linishlarning kuchayishiga hissa qo'shishi, shu bilan populizm va avtoritarizmning gullab-yashnashi uchun qulay zamin yaratishi mumkin.

Ozarbayjon va O'zbekiston tajribasining qiyosiy tahlili Ozarbayjon va O'zbekistonning dezinformatsiyaga qarshi kurashish tajribasi umumiy jihatlariga ega bo'lsa-da, institutsional va amaliy mexanizmlar nuqtayi nazaridan muayyan farqlar bilan ajralib turadi. Har ikki mamlakatda dezinformatsiya axborot xavfsizligiga tahdid sifatida talqin qilinadi va davlat axborot siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Biroq bu masalaga yondashuv shakllari turlicha.

Ozarbayjonda dezinformatsiyaga qarshi kurash ko'proq markazlashgan va davlat tomonidan muvofiqlashtirilgan model asosida olib boriladi. Rasmiy axborot agentliklari, xususan AZERTAC, yolg'on xabarlarini tezkor rad etish va xalqaro auditoriya uchun ko'p tilli ishonchli axborot taqdim etish orqali axborot maydonini boshqarishda yetakchi rol o'ynaydi¹. (Kussainova M. Mehdiyev N. 07.11.2025)

Ayniqsa, mojaroli vaziyatlar davrida rasmiy manbalar tomonidan muntazam va tizimli axborot oqimi yaratilishi dezinformatsiya samaradorligini pasaytiradi.

O'zbekistonda esa dezinformatsiyaga qarshi kurash nisbatan diversifikatsiyalashgan modelga asoslanadi. Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA), rasmiy vazirlik va idoralar matbuot xizmatlari, shuningdek, mustaqil va yarim mustaqil

onlayn OAVlar axborot makonida muhim rol o'ynaydi (AOKA . 27.12.2025 r.). So'nggi yillarda OAVlarda fact-checking elementlarining paydo bo'lishi, rasmiy inkor va tushuntirish materiallarining tezkor e'lon qilinishi dezinformatsiyaga qarshi jurnalistik mexanizmlarning shakllanayotganini ko'rsatadi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda dezinformatsiyaga qarshi kurashda davlat axborot resurslarining ustuvorligi va markazlashgan kommunikatsiya modeli samarali ishlayotgan bo'lsa, O'zbekistonda davlat va nodavlat OAVlar o'rtasidagi o'zaro axborot almashuvi va jurnalistik tashabbuslarning bosqichma-bosqich kuchayishi kuzatilmoqda. Bu holat O'zbekiston axborot makonida pluralistik jurnalistik muhit shakllanib borayotganidan dalolat beradi (AOKA . 27.12.2025 r.)

Mazkur qiyosiy tajriba shuni ko'rsatadiki, dezinformatsiyaga qarshi kurashda nafaqat huquqiy va institutsional choralari, balki professional jurnalistika, tezkor axborot yetkazish va manbalar shaffofligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston va O'zbekiston tajribasining qiyosiy tahlili O'zbekiston va O'zbekistonning dezinformatsiyaga qarshi kurashish tajribasi umumiy jihatlarga ega bo'lsa-da, institutsional va amaliy mexanizmlar nuqtayi nazaridan muayyan farqlar bilan ajralib turadi. Har ikki mamlakatda dezinformatsiya axborot xavfsizligiga tahdid sifatida talqin qilinadi va davlat axborot siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Biroq bu masalaga yondashuv shakllari turlicha.

O'zbekistonda dezinformatsiyaga qarshi kurash ko'proq markazlashgan va davlat tomonidan muvofiqlashtirilgan model asosida olib boriladi. Rasmiy axborot agentliklari, xususan AZERTAC, yolg'on xabarlarini tezkor rad etish va xalqaro auditoriya uchun ko'p tilli ishonchli axborot taqdim etish orqali axborot maydonini boshqarishda yetakchi rol o'ynaydi¹. Ayniqsa, mojaroli vaziyatlar davrida rasmiy manbalar tomonidan muntazam va tizimli axborot oqimi yaratilishi dezinformatsiya samaradorligini pasaytiradi.

O'zbekistonda esa dezinformatsiyaga qarshi kurash nisbatan diversifikatsiyalashgan modelga asoslanadi. Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA), rasmiy vazirlik va idoralar matbuot xizmatlari, shuningdek, mustaqil va yarim mustaqil onlayn OAVlar axborot makonida muhim rol o'ynaydi (AOKA . 27.12.2025 r.)

So'nggi yillarda OAVlarda fact-checking elementlarining paydo bo'lishi, rasmiy inkor va tushuntirish materiallarining tezkor e'lon qilinishi dezinformatsiyaga qarshi jurnalistik mexanizmlarning shakllanayotganini ko'rsatadi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda dezinformatsiyaga qarshi kurashda davlat axborot resurslarining ustuvorligi va markazlashgan kommunikatsiya modeli samarali ishlayotgan bo'lsa, O'zbekistonda davlat va nodavlat OAVlar o'rtasidagi o'zaro axborot almashuvi va jurnalistik tashabbuslarning bosqichma-bosqich kuchayishi kuzatilmoqda. Bu holat O'zbekiston axborot makonida pluralistik jurnalistik muhit shakllanib borayotganidan dalolat beradi (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 21.09.2024-y.) Mazkur qiyosiy tajriba shuni ko'rsatadiki,

dezinformatsiyaga qarshi kurashda nafaqat huquqiy va institutsional choralar, balki professional jurnalistika, tezkor axborot yetkazish va manbalar shaffofligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Ushbu maqola Ozarbayjonda dezinformatsiyaga qarshi kurashni tahlil qiladi. Unda hukumatning choralari, jumladan, Ozarbayjonning dezinformatsiyaga qarshi kurashga keng qamrovli yondashuvi, jumladan, qonunchilik va Davlat xavfsizlik xizmati faoliyati ko'rib chiqiladi. Maqolada dezinformatsiya xavfli darajaga yetgani va ham milliy, ham global xavfsizlikka tahdid solgani ta'kidlangan. Dezinformatsiya matbuot erkinligi va matbuotning asosiy tamoyillariga putur yetkazadi va hozirgi vaziyat va ichki muammolar tufayli Ozarbayjon siyosati uchun asosiy ustuvor vazifa hisoblanadi. Shu munosabat bilan Global Media Forumlari "Soxta rivoyatlarni fosh qilish: dezinformatsiyaga qarshi kurashish" nomi ostida tashkil etildi, unda ishtirokchilar dezinformatsiyaga qarshi kurashish, sun'iy intellektning voqelikka, ommaviy axborot vositalariga va dezinformatsiyaga ta'siri, ommaviy axborot vositalari savodxonligini oshirish, iqlim o'zgarishi va ommaviy axborot vositalariga qarshi kurashish kabi mavzular bo'yicha panel munozaralarida ishtirok etishdi.

Munozaralarda davlat rahbarlarining ishtiroki diqqatga sazovordir. Ushbu tadbir insoniyat tarixi davomida dezinformatsiyaning keng tarqalganligini va uni qo'llashda axborotning kuchini ta'kidlaydi. Asosiy savol - bu ma'lumotdan qanday foydalanish va uni qo'llash. Dezinformatsiyaning xavfi uning Ozarbayjon xalqiga qarshi manipulyatsiya orqali olib borilgan psixologik urushda asosiy qurol sifatidagi salohiyatidadir.

Tadqiqotda davlat axborot xavfsizligini saqlash murakkab davlat-jamiat munosabatlariga bog'liq bo'lgan mintaqaviy integratsiya jarayonlariga ham ta'sir qilishi ta'kidlangan. Tizimli va qiyosiy yondashuvdan foydalangan holda, tadqiqot Ozarbayjon davlatining mintaqaviy barqarorlikni ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlarini kengroq tushunish imkonini beradi. Ushbu maqola xalqaro munosabatlar, siyosatshunoslik va mintaqaviy tadqiqotlar sohalaridagi olimlar va amaliyotchilar uchun qiziqarli bo'ladi va Ozarbayjonning strategik ustuvorliklarini amalga oshirishdagi tajribasi haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Алиев, Гейдар Президент Азербайджанской Республики г. Баку, 19 июня 1998 года. № 505-ІQ. О свободе информации
2. Резолюции ООН по борьбе с дезинформацией: как противодействовать манипулированию информацией на международном уровне Human Constanta 17 сентября 2024 г.
3. Wardle, C., Derakhshan, H. *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework*. Council of Europe, 2024. <https://internet-start.net/?q=1.+Wardle%2C+C.%2C+Derakhshan%2C+H.+Information+Disorder%3A+>

- Toward+an+interdisciplinary+framework.+Council+of+Europe%2C+2024.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab.
4. McNair, B. *An Introduction to Political Communication*. Routledge, 2024. <https://internet-communication.routledge.com/2024>&utm
 5. Azərbaycan Respublikasının “İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın mühafizəsi haqqında” Qanunu. // 460-IQ - **İnformasiya, informasiyalaşdırma və informasiyanın** ... e-qanun.az › framework
 6. AZERTAC rəsmi saytı materialları.// Dec 11, 2025 ... **azertac** #новости #aztagram #instaaz **#azertag** # ... Подробнее на **сайте** АЗЕРТАДЖ в разделе "Официальные документы" Ссылка ...
 7. Hoskins, A., O'Loughlin, B. *War and Media*. Polity Press, 2025.// https://internetstart.net/?q=5.+Hoskins%2C+A.%2C+O%E2%80%99Loughlin%2C+B.+War+and+Media.+Polity+Press%2C+2025.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab
 8. World Health Organization. *Managing the Infodemic*, 2024.
 9. AZERTAC rəsmi xəbər materialları və press-relizləri.// https://internet-start.net/AZERTAC.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0&gsc.q. AZERTAC.&gsc.page=1
 10. O'zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi rəsmi xəbərləri. https://internet-start.net/_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0
 11. McQuail, D. *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage Publications, 2024.https://internet-start.net/?q=9.+McQuail%2C+D.+McQuail+Mass+Communication+Theory.+Sage+Publications%2C+2024&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0&gsc.q=9.%20McQuail
 12. Hikmet Hacıyev: Shusha Global Media Forum fosters emergence of new ideas and innovative perspectives. info@globalmediaforum.az/ 2025.
 13. Hasan bey Zardəbiy <https://vsuete.com/monument-to-hasan-bek-zardabi-in-baku>.https://internet-start.net/?q=Hasan+bey+Zardəbiy+https%3A%2F%2Fvsuete.com%2Fmonument-to-hasan-bek-zardabi-in-baku&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0&gsc.q=Hasan%20bey%20Zardəbiy%20https%3A%2F%2Fvsuete.com%2Fmonument-to-hasan-bek-zardabi-in-baku&gsc.page=1
 14. Закон Азербайджанской Республики от 30 декабря 2021 года №471-VIQ О медиа. <https://base.spininform.ru>. [https://internet-start.net.Fbase.spininform.ru.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=02Fbase.spininform.ru.&gsc.page=1](https://internet-start.net/Fbase.spininform.ru.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=02Fbase.spininform.ru.&gsc.page=1)
 15. Kussainova M. Mehdiyev N. В Казахстане состоялось заседание Союза тюркских информационных агентств. В мероприятии принимали участие представители Турции, Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана и Венгрии. <https://www.aa.com.tr/ru>
 16. https://internet-start.net/?q=13.+www.turksoy.org+%E2%80%BA+ru-RU+.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0&gsc.q=www.turksoy.org+ru-RU.

17. Этический Кодекс Первый Кодекс Этики СигмаДельтаКи был позаимствован от Американского Общества Газетных Издателей в 1926 г. В 1973 г. СигмаДельтаКи написала свой собственный Кодекс, который был ревизован в 1984 г и 1987 гг. Настоящая версия Кодекса Этики Общества Профессиональных Журналистов была принята в сентябре 1996 г. [www.spj.org > pdf > ethicscode-russianhttps://internet-start.net/?qB2.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0gsc.page=1](http://www.spj.org/pdf/ethicscode-russianhttps://internet-start.net/?qB2.&utm_source=chromestore&utm_campaign=chrome&utm_medium=extension#gsc.tab=0gsc.page=1)
18. <https://ru.wikipedia.org/wiki>

XIToyDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARINING SIYOSIY VA IJTIMOY JIHATLARI

ABDULXAYEV ABDURASHID

TDSHU o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada Xitoy Xalq Respublikasida amalga oshirilayotgan modernizatsiya jarayonlarining siyosiy va ijtimoiy jihatlari chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotda xitoy modernizatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari, uning g'arb modernizatsiyasidan farqli tomonlari, sotsialistik bozor iqtisodiyoti sharoitida modernizatsiyaning amalga oshirilishi, qishloq xo'jaligi, sanoat, mudofaa va ilmiy-texnik salohiyatni modernizatsiyalashning asosiy yo'nalishlari yoritib berilgan. Shuningdek, maqolada modernizatsiya nazariyalari, jumladan, klassik modernizatsiya nazariyasi, bog'liqlik nazariyasi, dunyo-tizim nazariyasi va neomodernizatsiya konsepsiyalari asosida xitoy tajribasi tahlil qilingan. Tadqiqotda Xitoyning 1978-yildan boshlab o'tkazgan islohotlari, ular natijasida erishilgan iqtisodiy o'sish, demografik siyosat, ijtimoiy o'zgarishlar va davlatning bozor jarayonlarini tartibga solishdagi roli kabi masalalar batafsil ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: modernizatsiya, Xitoy, islohot, sotsializm, bozor iqtisodiyoti, siyosiy tizim, ijtimoiy o'zgarishlar, qishloq xo'jaligi, sanoat, ilmiy-texnik taraqqiyot, Den Syaopin, Xitoyga xos sotsializm.

Аннотация: В статье проводится углублённый анализ политических и социальных аспектов модернизационных процессов, реализуемых в Китайской Народной Республике. В исследовании раскрываются специфические особенности китайской модернизации, её отличия от западных моделей, а также особенности осуществления модернизации в условиях социалистической рыночной экономики. Освещаются основные направления модернизации сельского хозяйства, промышленности, обороны и научно-технического потенциала. Кроме того, в статье анализируется китайский опыт на основе теорий модернизации, включая классическую теорию модернизации, теорию зависимости, мир-системную теорию и неомодернизационные концепции. Особое внимание уделяется реформам, проводимым в Китае с 1978 года, достигнутому в результате этих реформ экономическому росту, демографической политике, социальным трансформациям, а также роли государства в регулировании рыночных процессов.